

Što nas ipak koči da postupamo tako? Zakoni? Propisi? Ne. Rekao bih da je to prije svega naš mentalitet, mentalitet socijalizma, stanje svijesti u kojem prihvaćamo kao nešto sasvim normalno da se svi problemi trebaju rješavati "odozgo", da netko drugi (partija, upravitelj) treba i mora voditi brigu o nama, da je netko drugi (klasni neprijatelj) kriv za naš neuspjeh i da – ukratko – mi

sami nismo ni za što odgovorni, jer nam je sve nametnuto, a i odgovornost je, uostalom, u kolektivnom upravljanju kolektivna. Takav je način mišljenja – ne treba posebno naglašavati – milijardama kilometara daleko od liberalne europske misli, prema kojoj je svaki čovjek kovač svoje sreće i do kraja odgovoran za sve svoje čine.

O Ružičkinom imenu

N. Trinajstić

Institut Rugjer Bošković, Zagreb

Na redovitoj Godišnjoj (a ovaj put i izbornoj) skupštini Hrvatskoga kemijskoga društva (HKD), održanoj 16. prosinca 2002., tadašnja predsjednica Društva Mirjana Eckert-Maksić pročitala je prijedlog Upravnoga odbora HKD-a o utemeljenju nagrade HKD-a Lavoslav (Leopold) Ružička za mlade znanstvenike do 35 godina. Javio sam se odmah za riječ i kazao da Ružičkino ime nije bilo Lavoslav već Leopold. Posjedujem kopiju ovjerovljenog prijepisa iz Matične knjige rođenih u Vukovaru (koju sam dobio od Vladimira Preloga). U IX. svesku Matične knjige za razdoblje 1879.-1890., na stranici 298 pod rednim brojem 205. upisano je sljedeće: "Godine 1887. mjeseca rujna dana 13. rođen je i 15. kršten LEOPOLD STJEPAN zakoniti sin Stjepana RUŽIČKE i Amalie (Seva) SEVER ..." Ime Lavoslav se spominje u hrvatskim tekstovima o Ružički, ali Lavoslav nije prijevod imena Leopold. O tome sam već pisao u svojoj knjizi *Ogledi o znanosti i znanstvenicima* (Matica hrvatska, Zagreb, 1998., str. 19).

Nakon mojih riječi razvila se rasprava kako nazvati nagradu. Pokazalo se da naša šira kemijska javnost, pogotovo mlađe generacije, ne znaju kako se točno zvao naš veliki kemičar i sudobitnik Nobelove nagrade za kemiju 1939. Npr. Nenad Raos se istraćao kazavši da su Leopold i Lavoslav istoznačna imena. Dvojbe su nastale zbog nekritične uporabe imena Lavoslav. U različitim izvorima Ružička se naziva Lavoslav (vidi npr. *Leksikon JLZ*, Jugoslavenski leksikografski zavod, Zagreb, 1974., str. 856; D. Grdenić, *Povijest kemije*, Novi liber/Školska knjiga, Zagreb, 2001., str. 719) ili Lavoslav (Leopold) (vidi npr. *Hrvatski leksikon*, Naklada Leksikon d.d., Zagreb, 1997., II. svezak, str. 380; *Hrvatski opći leksikon*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, Zagreb, 1996., str. 867). O Ružičkinom imenu nekoliko sam puta razgovarao s Prelogom i Stankom Borčićem, a rezultat tih razgovora bio je da sam dobio kopiju ovjerovljenoga prijepisa iz Matične knjige rođenih u Vukovaru, koju gore spominjem.

Leopold je staro njemačko muško osobno ime, koje se rabi od kraja 11. stoljeća. Dolazi iz starolitvanskoga jezika i riječi *Liut*

znači *narod*. Toj riječi je dodana riječ *bald* značenja *smionost* te je tako nastalo ime *Liutbald* značenja *smionost kojom se odlikuje narod*. Evolucija od *Liutbald* do Leopold vjerojatno je išla preko *Liutpolt* i *Liutpold*. Bratoljub Klaić kaže nešto slično – *Leopold* je njemačko muško ime koje dolazi od *Liutpold* značenja *hrabar u narodu* (vidi B. Klaić, *Rječnik stranih riječi*, Nakladni zavod Matica hrvatska, Zagreb, 1978., str. 797).

U daljnju raspravu na Skupštini nisam se miješao, a odluka je bila da se nagrada nazove *Leopold Lavoslav Ružička*. Međutim, Upravni je odbor HKD-a na sjednici održanoj 27. siječnja 2003. odlučio, nakon gore navedenoga obrazloženja iz kojega se vidi da Leopold nije Lavoslav, da se nagrada nazove *Leopold Ružička* i tako pokuša spriječiti daljnju netočnu uporabu imena Lavoslav u vezi s Ružičkom. Ime Lavoslav tako se nekritički rabi da je lektorica u mojoj knjizi *100 hrvatskih kemičara* (Školska knjiga, Zagreb, 2002.) preinačila moj naslov *Leopold Ružička u Lavoslav* (Leopold) *Ružička*, premda se u tekstu o Ružički govori suprotno!

Na kraju napominjem da su u nas vrlo rijetka osobna imena motivirana *lavom*. Tako npr. Petar Šimunović, koji se bavi sustavnim istraživanjem podrijetla i značenja naših prezimena i osobnih imena, ističe u svojoj knjizi *Naša prezimena* (Nakladni zavod Matice hrvatske, Zagreb, 1985., str. 102) da su kod drugih naroda osobna imena temeljena na riječi *lav* vrlo česta, za razliku od nas te navodi neka: Leo, Leone, Leon, Lion, Leonardo, Leonides, Lev, Lew, Hajdar (*lav* na turskom jeziku), itd. U tom skupu imena ne nalazimo ime Leopold, jer ono u njega ni ne spada.

ZAHVALA

Zahvaljujem se akademiku Petru Šimunoviću za pomoć u traganju za postankom i značenjem imena Leopold.